

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของนักท่องเที่ยว (Tourist)

องค์การ IUOTO (International Union Of Official Travel Organization) ซึ่งมีสถานภาพคล้าย องค์การชำนาญพิเศษของสหประชาชาติ ได้พิจารณาให้คำนิยามว่า นักท่องเที่ยวที่ประเทศต่างๆ ใช้ไม่เหมือนกันในอดีต ทำให้ยากต่อการนำสถิตินักท่องเที่ยวนานาชาติมาเปรียบเทียบกัน หรือใช้เพื่อการเข้าเมือง หรือทางศุลกากร ฯลฯ ดังนั้นในปี พุทธศักราช 2506 องค์การ IUOTO จึงได้ประกาศนิยามคำว่า Visitor หรือผู้มาเยือน และสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. **Tourist หรือ นักท่องเที่ยว** หมายถึง ผู้มาเยี่ยมชมเยือนชั่วคราวและมาพักผ่อนอย่างน้อย 24 ชั่วโมงในประเทศที่เยี่ยมชมและมีเหตุจูงใจ คือ
  - การใช้เวลาว่างเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อการพักผ่อน เพื่อสุขภาพร่างกาย เพื่อการศึกษา เพื่อการศาสนาและเพื่อการกีฬา
  - การจัดดำเนินธุรกิจ การปฏิบัติเกี่ยวกับครอบครัว การปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายและการประชุมต่างๆ
2. **Excursionist หรือ นักทัศนาจร** หมายถึง ผู้มาเยี่ยมชมเยือนชั่วคราวที่เข้าไปอยู่ในประเทศน้อยกว่า 24 ชั่วโมง โดยไม่ได้พักค้างคืน

สรุป คำนิยามเกี่ยวกับ นักท่องเที่ยว ว่า ต้องมีอย่างน้อยครบ 3 ประการ คือ

1. ต้องเป็นผู้เยี่ยมชมเป็นลักษณะชั่วคราว
2. ต้องเป็นการสมัครใจของผู้เยี่ยมชม
3. ต้องไม่ใช่เพื่อการไปทำงานและรับค่าจ้าง

การจำแนกประเภทของนักท่องเที่ยวดังนี้

1. จำแนกตามจำนวนนักท่องเที่ยวในกลุ่ม

- 1.1 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเอง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเป็นส่วนตัวหรือครอบครัวเดียว มีการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวเองว่าจะไปไหน ไปอย่างไร พักที่ไหน หรือกินอะไร
- 1.2 นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม ได้แก่ การเดินทางเป็นหมู่คณะตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ส่วนใหญ่มักจะใช้บริการของบริษัทนำเที่ยวหรือจัดไปกันเองเป็นหมู่คณะใหญ่ๆ

2. จำแนกตามวัตถุประสงค์ที่ท่องเที่ยว

- 2.1 เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจหรือท่องเที่ยวในวันหยุด โดยมากเป็นการท่องเที่ยวพักผ่อนเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ ผ่อนคลายความตึงเครียดหรือเพื่อเที่ยวชมธรรมชาติ กลุ่มนี้มักจะเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง
- 2.2 เพื่อการศึกษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาหาข้อมูลและความรู้ที่แปลกๆ ใหม่ๆ ไปจากสังคมที่ตนอยู่ การไปชมนิทรรศการ การแสดงต่างๆหรืองานประเพณีเป็นต้น
- 2.3 เพื่อสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาตัว เช่นไปอาบน้ำแร่ เป็นต้น
- 2.4 เพื่อการกีฬาเป็นการเดินทางไปพักผ่อน เล่นกีฬาตกปลา เล่นเรือใบหรือดำน้ำ
- 2.5 เพื่อการประชุมสัมมนา เป็นการเดินทางโดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการไปประชุมสัมมนา ในขณะเดียวกันเมื่อมีเวลาว่างก่อนหรือหลังการประชุมก็คือโอกาสท่องเที่ยวไปด้วย

3. จำแนกตามลักษณะการเดินทาง เช่น ทางบก ทางเรือ และทางอากาศ

4. จำแนกตามสภาพภูมิประเทศ

- 4.1 นักท่องเที่ยวในประเทศ หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากภูมิลำเนาที่อยู่ของตนไปยังจังหวัดอื่นหรือระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด
- 4.2 นักท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นของตนเองหรือไปยังท้องถิ่นใกล้ๆ

4.3 นักท่องเที่ยวต่างประเทศหมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากภูมิลำเนาของตนไปยังประเทศอื่นๆ

5. จำแนกตามอายุได้แก่

5.1 นักท่องเที่ยวเยาวชน กลุ่มนี้มักชอบการเดินทางแบบผจญภัย ตื่นเต้น และมีค่าใช้จ่ายไม่มากนัก โดยไม่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น เช่น การเดินทางไปได้เขา ล่องแก่ง เทียวป่า เป็นต้น

5.2 นักท่องเที่ยวสูงอายุ กลุ่มนี้มักจะใช้ชีวิตบั้นปลายแสวงหากำไรชีวิตโดยการเดินทางไปท่องเที่ยว จึงมีความต้องการที่จะไปในแหล่งที่มีความสะดวกสบายพร้อมมูล ที่พักชั้นหนึ่ง และการเดินทางที่ไม่ลำบากมากนัก ทุกอย่างจัดไว้พร้อมไม่ต้องเตรียมการสิ่งใดอีก

6. จำแนกตามเพศ ชายและหญิง

7. จำแนกตามฐานะทางสังคมหรือฐานะทางเศรษฐกิจได้แก่

7.1 นักท่องเที่ยวที่มีฐานะดี มักจะไม่เกี่ยงเรื่องค่าใช้จ่าย แต่ขอให้มีความสะดวกสบาย มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายเหมือนอยู่บ้านของตนเอง

7.2 นักท่องเที่ยวแบบประหยัด คือ พวกเยาวชน นักเรียน นักศึกษา หรือผู้มีรายได้น้อย แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเด่นชัดก็คือ การโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวประเภทล่องแก่ง หรือปีนเขา ฯลฯ ในกลุ่ม ข้าราชการที่ปลดเกษียณแล้ว น้อยคนที่จะให้ความสนใจการเดินทางประเภทนี้

2.2 ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้นหรือเพื่อหาความรู้หรือเพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักชนิดหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งนำรายได้จากประชาชนชาวไทย และชาวต่างชาติ เข้าสู่ประเทศไทย โดยในปัจจุบันมีบริษัทที่จัดทำโปรแกรมชั้นการท่องเที่ยวไว้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นสายการบิน, โรงแรม หรือบริษัททัวร์ต่างๆ

ในปี พ.ศ. 2506 (ค.ศ. 1963) องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้นที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การท่องเที่ยว” ไว้ว่า “การเดินทางเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เยี่ยมญาติหรือการไปร่วมประชุมแต่มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพเป็นหลักฐานหรือไม่พำนักอยู่เป็นการถาวร”

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : W.T.O) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวดังนี้ “Tourism comprises the activities of the person traveling to and staying in places outside their usual environment for not more than one consecutive year for leisure, business and other purpose.” จากความหมายนี้สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ไม่มากกว่า 1 ปี ติดต่อกัน) เดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจติดต่อธุระและวัตถุประสงค์ใดๆก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546) ได้ให้ความหมาย การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อผ่อนคลายความเครียดแสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่า การเดินทางนั้นเป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง

ไพฑูริย์ พงสะบุตรและวิลาสวงศ์ พงสะบุตร(2542) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึงการเดินทางไปเยือนสถานที่ต่างถิ่นซึ่งไม่ใช่เป็นที่พำนักอาศัยประจำของ บุคคลนั้น และเป็นการไปเยือนชั่วคราวโดยไม่ใช่เพื่อเป็นการประกอบอาชีพหารายได้

จากคำนิยามและความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) ผู้เขียนหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ข้างต้นสรุปได้ดังนี้ “การท่องเที่ยว” (Tourism) หมายถึงการเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งหรือ การเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไปและเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยว มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหา

รายได้ เช่น การเดินทางเพื่อการพักผ่อน การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา (อาทิ การแข่งขันกีฬาซีเกมส์โอลิมปิก เป็นต้น) การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อเยี่ยมเยือนญาติพี่น้องหรือเพื่อน การเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น

2.3 ประเภทของการท่องเที่ยว

2.3.1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมเช่น สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง รวมถึงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ

2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การเดินทางไปในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ

2.3.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวและเยี่ยมชมสถานที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม เช่น การชมสถานโบราณวัตถุ โบราณสถาน ปราสาท พระราชวัง วัด ประเพณี รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย

2.3.4 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

รูปแบบการท่องเที่ยวที่ผสมผสานในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ โดยมีกิจกรรมเพื่อการรักษาสุขภาพเป็นกิจกรรมสำคัญของการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวสปา

2.3.5 การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ

2.3.5.1 การเดินทางไปเยี่ยมชมลูกค้าหรือดูผลงานและได้ไปท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นๆ ประมาณ 1-2 วัน

2.3.5.2 การท่องเที่ยวเป็นรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมนันทนาการ และการเดินทาง ไม่ใช่ การท่องเที่ยวเสมอไป

2.3.5.3 มีการประชุมของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องของการเดินทางและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่กรุงโรมประเทศอิตาลีและได้ยอมรับข้อเสนอเกี่ยวกับคำจำกัดความของการท่องเที่ยวจากนักวิชาการจากองค์การการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (WTO) ว่า การเดินทางที่จัดเป็นการท่องเที่ยวต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
3. ไม่ใช่เดินทางเพื่อไปประกอบอาชีพและการหารายได้

การจำแนกประเภทของผู้มาเยือน แบ่งออกเป็น

1. ผู้มาเยือนขาเข้า (inbound visitor) คือผู้ที่มีถิ่นพำนักในต่างประเทศและเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศอีกครั้งหนึ่ง
2. ผู้มาเยือนขาออก (outbound visitor) คือผู้ที่มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศหนึ่ง และเดินทางไปท่องเที่ยวที่ต่างประเทศ
3. ผู้มาเยือนภายในประเทศ (domestic visitor) คือผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในประเทศที่ตนมีถิ่นพำนักอยู่ *อาจเรียก* inbound visitor และ domestic visitor ว่าผู้มาเยือนในประเทศ internal visitor ได้

2.4 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

- 2.4.1 อุตสาหกรรม หมายถึง การประกอบกิจกรรมด้วยการนำปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ได้แก่ เงินทุน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร และการจัดการมารวมกันเพื่อผลิตสินค้าและบริการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีคุณค่าต่อมนุษย์
- 2.4.2 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง การประกอบกิจกรรมด้วยการนำปัจจัยการผลิตต่างๆ มาผลิตบริการอย่างใดอย่างหนึ่งด้านการท่องเที่ยว ที่ก่อให้เกิดความสะดวกสบายหรือความพึงพอใจ และขายบริการด้านการท่องเที่ยวนี้ให้แก่ผู้เยี่ยมชม

ประเภทการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรม มี 3 ประเภท

1. แบ่งตามสากล
  - 1.1 การท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourism)
  - 1.2 การท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศ (Inbound Tourism)
  - 1.3 การท่องเที่ยวออกประเทศ (Outbound Tourism)

2. แบ่งตามลักษณะการจัดการเดินทาง

2.1 การท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ (Group Inclusive Tour:GIT)

2.1.1 การท่องเที่ยวแบบเหมาเป็นกลุ่ม

2.1.2 การท่องเที่ยวแบบอิสระ

3. แบ่งตามวัตถุประสงค์การเดินทาง

มนุษย์เดินทางเพื่อการท่องเที่ยวด้วยความต้องการและเป้าหมายที่แตกต่างกันไป เช่น พักผ่อน ออกกำลังกาย เล่นกีฬา เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ช้อปปิ้ง ดังนั้น สามารถแบ่งได้ดังนี้

3.1 เพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนานและพักผ่อน

3.2 เพื่อธุรกิจ

3.3 เพื่อวัตถุประสงค์พิเศษ

2.5 ความหมายของหนังสือคู่มือ (Handbook)

หนังสือคู่มือ (Handbook) เป็นหนังสืออ้างอิงประเภทหนึ่งจัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องราว และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลเหตุการณ์ แนวโน้มเฉพาะด้าน ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่น่าสนใจด้านใดด้านหนึ่ง หรือเรื่องในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างกว้างๆสามารถใช้เป็นคู่มือศึกษาเรื่องที่น่าสนใจได้ เป็นอย่างดีหรืออาจใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานและใช้เป็นแหล่งอ้างอิงข้อเท็จจริงที่จะตอบคำถามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (สุนิตย์ เย็นสบาย, 2543 : 97)

หนังสือคู่มือ เป็นหนังสืออ้างอิงประเภทหนึ่งจัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องราว และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคล, เหตุการณ์ แนวโน้มเฉพาะด้าน ซึ่งอาจเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจด้านใดด้านหนึ่ง หรือเรื่องในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างกว้าง ๆ โดยให้รายละเอียดของเรื่องราวนั้นอย่างสั้น ๆ กระชับ เพื่อให้ผู้อ่านจะได้ใช้เป็นคู่มือศึกษาเรื่องที่น่าสนใจได้เป็นอย่างดี หรืออาจใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานและใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหาข้อเท็จจริงที่จะตอบคำถามในเรื่องราวหนึ่งๆ ได้โดยรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของหนังสือคู่มือ

1. ให้เรื่องราวและความรู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป
2. เป็นคู่มือในการตอบคำถามเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งอย่างรวดเร็ว
3. เป็นคู่มือในการศึกษาและปฏิบัติงานในด้านหนึ่ง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ของหนังสือคู่มือ

หนังสืออ้างอิงประเภทนี้จะช่วยให้ทราบถึงข้อเท็จจริง ตัวเลข สถิติต่างๆ ตลอดจนเรื่องราวที่ควรรู้ ในสาขาวิชาต่างๆ และคู่มือปฏิบัติในวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น คู่มือในวิชาเคมีและฟิสิกส์ซึ่งจะบอกสูตร กฎต่างๆ และตารางที่มีใช้ในวิชา เคมี ฟิสิกส์ เป็นต้น

วิธีใช้หนังสือคู่มือ

1. พิจารณาว่าเรื่องที่ต้องการนั้นเป็นเป็นเรื่องทั่วไปหรือเป็นเรื่องของสมาคมองค์การ ฯลฯ
2. เลือกใช้หนังสือคู่มือให้ถูกประเภท ถ้าต้องการใช้หนังสือคู่มือให้พิจารณา ว่าต้องการใช้ในลักษณะใด เลือกประเภทให้ถูกต้อง เช่น คู่มือช่วยปฏิบัติงาน หรือความรู้เบ็ดเตล็ด
3. ก่อนใช้หนังสือคู่มือ ให้เปิดอ่านวิธีใช้เสียก่อน

หนังสือคู่มือจำแนกได้ 4 ประเภท คือ

1. คู่มือช่วยปฏิบัติงาน เป็นหนังสือที่ทำหน้าที่แนะนำแนวทาง แนะนำ เช่น หนังสือแนะนำอาชีพ คู่มือเลี้ยงสัตว์ คู่มือซ่อมรถ เป็นต้น
2. หนังสือรวบรวมความรู้เบ็ดเตล็ด เป็นหนังสือที่ให้คำอธิบายในสาขาวิชาต่างๆ เช่น หนังสือสิ่งแรกในเมืองไทย
3. หนังสือคู่มือ เป็นหนังสือที่ให้คำอธิบายและตีความหมายของเรื่องราวของเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่งในแง่มุมหลายๆ ด้าน
4. หนังสือที่ให้เรื่องราวหรือเนื้อหาสำคัญโดยย่อ เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเฉพาะเรื่องที่สำคัญโดยย่อ